

Akčný plán rozvoja okresu Sobrance

Obsah

I.	Analýza nepriaznivého hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho stavu okresu Sobrance.....	3
II.	Zhodnotenie rozvojového potenciálu okresu Sobrance.....	7
III.	Východiská Akčného plánu.....	10
IV.	Návrhy opatrení a úloh na zabezpečenie realizácie a plnenia Akčného plánu, časový harmonogram, spôsoby a zdroje financovania	12
A.	Systémové opatrenia Akčného plánu na úrovni okresu Sobrance	16
B.	Prioritná oblasť Rozvoj trhu práce založený na posilnení regionálnej a lokálnej ekonomiky, vrátane poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a nadväzujúcich odvetví.....	17
C.	Prioritná oblasť Adaptácia a rozvoj pracovných síl prostredníctvom vzdelávania podľa požiadaviek trhu práce a regionálnej politiky okresu.....	21
D.	Prioritná oblasť Stabilizácia kvalifikovanej pracovnej sily a investícií v území zlepšením podmienok pre život a podnikanie rozvojom technickej a sociálnej infraštruktúry a zlepšením kvality služieb	23
E.	Systémové opatrenia na realizáciu Akčného plánu na úrovni Košického samosprávneho kraja.....	26
F.	Systémové opatrenia na realizáciu Akčného plánu na úrovni štátu.....	26
G.	Zdroje financovania	27
V.	Program monitorovania a hodnotenie dosiahnutého pokroku.....	29
VI.	Integrácia existujúcich programov	30

I. Analýza nepriaznivého hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho stavu okresu Sobrance

Okres Sobrance je jedným z okresov, ktoré dlhodobo evidujú vysokú mieru nezamestnanosti. Jeho priemerná miera nezamestnanosti počas obdobia 1.Q.2013 – 1.Q.2016 sa pohybovala medzi 23,9 % a 17,8 %, kým za rovnaké obdobie sa priemerná miera nezamestnanosti na Slovensku pohybovala medzi 14,7 % a 10,1 % (ÚPSVaR, 2016). **Hospodársky rast a znižovanie nezamestnanosti na Slovensku sa v okrese Sobrance v dostatočnom rozsahu neprejavili, takže okres z pohľadu miery nezamestnanosti dokonca mierne diverguje od slovenského priemeru.**

Podľa zákona č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 336/2015 Z. z.“) bol okres Sobrance 15. decembra 2015 zaradený Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVaR) do zoznamu najmenej rozvinutých okresov (NRO).

V zmysle zákona č. 336/2015 Z. z. bol pre okres vypracovaný Akčný plán rozvoja okresu Sobrance (ďalej len „Akčný plán“) sociálno-ekonomickými partnermi z územia, najmä zástupcami mesta a obcí okresu Sobrance, predstaviteľmi miestnej akčnej skupiny (MAS), ďalších občianskych združení, predstaviteľmi podnikateľského sektora vrátane poľnohospodárov, škôl a v neposlednom rade štátnej správy v zastúpení Okresného úradu Sobrance a Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVR) Michalovce, pracovisko Sobrance, za podpory tímu expertov Splnomocnenca vlády SR pre podporu najmenej rozvinutých okresov.

Okres Sobrance je svojou rozlohou najmenší okres Košického samosprávneho kraja (KSK) nachádzajúci sa v jeho severovýchodnej časti. Celková rozloha okresu je 538,2 km². Na severe hraničí s okresmi Humenné a Snina z Prešovského samosprávneho kraja, na západe a juhu s obcami okresu Michalovce a východnú hranicu kopíruje štátna hranica s Ukrajinou. Celková dĺžka východnej hranice okresu s Ukrajinou tvorí 43 km.

Okres Sobrance tvorí 47 obcí, z toho 1 mesto, pričom počet obyvateľov okresu k 31. 12. 2015 bol 22 806 osôb (ŠÚ SR, 2016). Charakteristickým znakom okresu je relatívne vysoký počet malých samospráv – obcí do 500 obyvateľov. S výnimkou okresného mesta Sobrance a obce Bežovce majú všetky ostatné obce menej ako 1 000 obyvateľov. Okres Sobrance má vidiecky charakter. Hustota osídlenia v okrese Sobrance je len 42 obyvateľa na km². Priemerný vek obyvateľa okresu dosiahol 40 rokov, pričom priemerný vek ženskej populácie bol 42 rokov a mužskej populácie 38 rokov.

K slovenskej národnosti sa podľa údajov z roku 2015 hlási viac ako 87 % obyvateľov. Obyvatelia rómskej národnosti tvoria 5,1 %, obyvatelia rusínskej národnosti 1,1 % a ukrajinskej národnosti 1,1 % z celkového počtu obyvateľov (ŠÚ SR, 2016). Štatistické údaje o počte obyvateľov rómskeho etnika nezodpovedajú skutočnému stavu. **Podľa sociografického mapovania rómskych osídlení na Slovensku v roku 2013 žilo v 15 obciach okresu Sobrance 2 730 príslušníkov rómskych komunít, čo je 11,4 % obyvateľov okresu.**

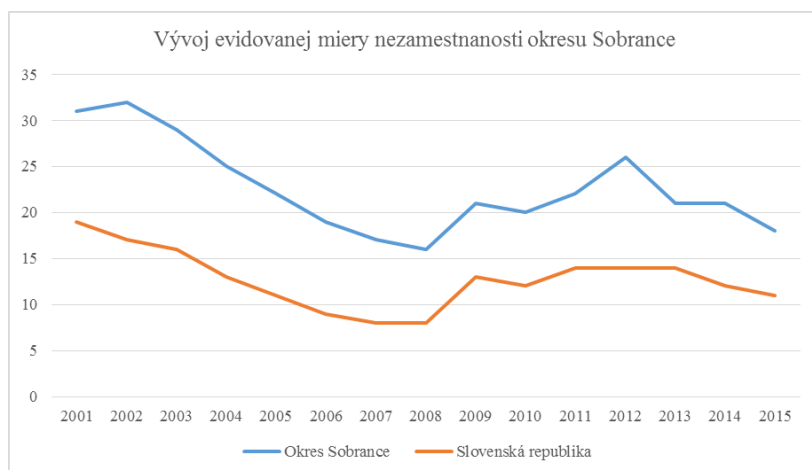
Súčasný ekonomický a sociálny problém a vysoká nezamestnanosť v okrese Sobrance sú spôsobené nielen periférnou polohou okresu a jeho špecifickými faktormi, ale predovšetkým štrukturálnymi zmenami ekonomiky štátu a vonkajšími podmienkami

jeho vývoja, ako aj dosahmi centrálnej hospodárskej politiky a sociálnej politiky. Medzi špecifické okresné faktory patrí hlavne periférna poloha okresu v rámci štátu na schengenskej hranici Európskej únie s Ukrajinou, špecifická odvetvová orientácia regionálnej ekonomiky, nedostatočne rozvinutá infraštruktúra regiónu, odchod mladej kvalifikovanej sily z okresu a nevyhovujúca štruktúra zameraní stredného školstva. **V okrese sú sťažené podmienky pre prilákanie väčších zahraničných investorov.** Na druhej strane, **okres má vysoký potenciál súvisiaci s jeho polohou, za predpokladu postupu integračných procesov v Európe smerom na Ukrajinu.** Táto integrácia Ukrajiny však môže znamenať aj významné riziká pre regionálnu ekonomiku, pokiaľ regionálna ekonomika nebude na zmeny vonkajších podmienok dostatočne pripravená. Predpokladom pre pozitívne využitie týchto zmien je strategické nastavenie regionálnej ekonomiky a jej orientácia na plné využitie hospodárskeho, prírodného, kultúrneho a sociálneho kapitálu okresu, ako aj potenciálu cezhraničnej územnej spolupráce v regióne.

Okres Sobrance dlhodobo eviduje vysokú mieru nezamestnanosti, ktorej príčinu treba hľadať v nevyváženom hospodárskom rozvoji, v zániku vedúcich subjektov regionálnej ekonomiky v procese privatizácie, reštrukturalizácie ekonomiky a nedostatku kapitálových zdrojov.

Miera evidovanej nezamestnanosti dosiahla k 31. 3. 2016 hodnotu 17,7 % a je dlhodobo nad celoslovenským aj krajským priemerom. Miera nezamestnanosti v súlade so zlepšujúcimi sa podmienkami pre tvorbu pracovných miest na Slovensku klesá, ale pomalšie, ako slovenský priemer.

Graf č. 1 Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti v okrese Sobrance a na Slovensku v rokoch 2001–2015

Zdroj: ŠÚ SR, databáza STATdat, (2016)

Veková štruktúra populácie okresu Sobrance kopíruje slovenský priemer a má nižší podiel obyvateľov v predproduktívnom veku a vyšší podiel obyvateľov v poproduktívnom veku ako priemer KSK. V produktívnom veku v roku 2015 žilo v okrese 15 879 osôb. **Relatívne nízky počet obyvateľov v predproduktívnom veku potvrdzuje trend vyst'ahovalectva mladej kvalifikovanej pracovnej sily.**

Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca v roku 2014 dosiahla v okrese Sobrance výšku 792 EUR, čo je výrazne menej nielen ako priemerná mzda na Slovensku (957 eur), ale aj v rámci KSK (908 eur).

Tabuľka č. 1 Štruktúra populácie a výška priemernej mzdy k 31. 12. 2014

	Okres Sobrance	Košický samosprávny kraj	SR
Priemerný vek (v rokoch)	40	39	40
Obyvateľstvo v predproduktívnom veku (v %)	15,2	17,2	15,3
Obyvateľstvo v produktívnom veku (v %)	69,6	70,0	70,7
Obyvateľstvo v poproduktívnom veku (v %)	15,2	12,8	14,5
Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca (EUR) za rok 2014	792	908	957

Zdroj: Štatistická ročenka regiónov Slovenska 2015

V marci 2016 dosiahol počet ekonomicky aktívneho obyvateľstva v okrese Sobrance 10 355 osôb, z toho 2 256 osôb bolo registrovaných na ÚPSVR Sobrance ako uchádzač o zamestnanie (UoZ), z toho 1 836 osôb ako disponibilný uchádzač.

Vzdelanostná štruktúra nezamestnaných sa v okrese Sobrance výrazne nelíši od slovenského priemeru; dominuje stredné vzdelanie s mierne nižším rizikom nezamestnanosti pre vysokoškolsky vzdelaných a mierne vyšším rizikom pre pracovnú silu so základným vzdelaním. Prekvapujúco nízke je zastúpenie neukončeného základného vzdelania medzi UoZ v okrese. **Z pohľadu registrovaných nezamestnaných tak nemôžeme hovoriť o nízkej kvalifikácii disponibilnej pracovnej sily, ale skôr o nesúlade medzi stredoškolským vzdelaním pracovnej sily a požiadavkami trhu práce.**

Tabuľka č. 2 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa vzdelania v marci 2016

	Okres Sobrance	Košický samosprávny kraj	SR
Neukončené základné vzdelanie (v %)	3,7	6,8	5,3
Základné vzdelanie (v %)	29,9	31,0	24,7
Stredné vzdelanie (v %)	59,5	54,3	60,1
Vyššie a vysokoškolské vzdelanie (v %)	6,8	7,8	9,8

Zdroj: ÚPSVaR (2016)

V okrese je takmer 63 % UoZ dlhodobo nezamestnaných, pričom takmer 37 % UoZ je registrovaných dlhšie ako tri roky. To je výrazne viac ako slovenský priemer (52 %, resp. 29 %) a viac ako aj priemer KSK.

Tabuľka č. 3 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa doby trvania nezamestnanosti v marci 2016

	Okres Sobrance	Košický samosprávny kraj	SR
Do 12 mesiacov (v %)	37,1	40,9	48,0
13 až 36 mesiacov (v %)	26,2	24,1	23,0
37 mesiacov a viac (v %)	36,7	35,0	29,0

Zdroj: ÚPSVaR (2016)

Ekonomika okresu nemala ťažisko v priemyselnej výrobe ani v minulosti a nepôsobil tu ani nosný zamestnávateľ. Priemyselná výroba bola sústredená do menších výrobných podnikov regionálneho charakteru (JAS Bardejov, Vihorlat Snina, Novex Michalovce, Okresný podnik miestneho priemyslu Sobrance), ktoré po roku 1989 v dôsledku straty odbytu

na východnom trhu a vysokých nákladov na export postupne zanikli, alebo realizujú výrobu v značne obmedzenom rozsahu. **Nosným odvetvím aj napriek zložitej ekonomickej situácii (hlavne z dôvodu nízkych nákupných cien živočíšnej a rastlinnej výroby) zostalo pôdohospodárstvo.**

Viac ako tretina všetkých zamestnancov (35 %) pracuje v odvetví verejná správa a obrana a povinné sociálne zabezpečenie aj z dôvodu **prítomnosti schengenskej hranice**, ktorá generuje pracovné miesta v súvislosti s ochranou a zabezpečením hraničného priechodu Vyšné Nemecké – Užhorod (Riaditeľstvo hraničnej a cudzineckej polície v Sobranciach, Finančná správa). Na druhom a treťom mieste sú z hľadiska počtu zamestnancov odvetvia **vzdelávanie (15 %) a poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov (13 %).**

V okrese Sobrance bolo v roku 2014 evidovaných spolu 229 podnikov. Z uvedeného počtu bola najviac zastúpená oblasť maloobchodu s počtom 81 podnikov; v poľnohospodárstve bolo 56 podnikov, v priemyselnej výrobe 19 podnikov; v stavebníctve 15 podnikov, v odborných, technických a vzdelávacích činnostiach 14 podnikov, v doprave a skladovaní 9 podnikov a v ostatných činnostiach zvyšných 30 podnikov (ŠÚ SR, 2014).

Sústavu škôl na území okresu tvoria materské, základné a stredné školy. Nachádza sa tu 22 materských škôl, z toho 4 materské školy spojené so základnou školou. V 27 triedach týchto materských škôl je prijatých 530 detí. V piatich obciach sa nachádzajú neplnoorganizované základné školy s 1. až 4. ročníkom a v 9 obciach sú plnoorganizované základné školy. V týchto školách je 129 tried, ktoré navštevuje 1 904 žiakov. Materské školy sú v území rozmiestnené relatívne rovnomerne a v súlade s potrebami územia. **Vzhľadom na populačný vývoj v obciach okresu možno predpokladať ďalší postupný pokles počtu detí v predškolských zariadeniach a v základných školách.**

Administratívnym a ekonomickým centrom okresu je mesto Sobrance, v ktorom sa okrem materských a základných škôl nachádzajú aj **dve stredné školy, a to Gymnázium v Sobranciach a Stredná odborná škola (SOŠ) obchodu a služieb v Sobranciach.**

Na gymnáziu je všeobecné 4-ročné štúdium a 8-ročné štúdium. V súčasnosti má škola 289 žiakov, ktorí navštevujú 13 tried, z toho 7 tried osemročného štúdia a 6 tried štvorročného štúdia. 256 žiakov v 12 triedach študuje na SOŠ obchodu a služieb v Sobranciach, ktorej technické vybavenie a predovšetkým záujem žiakov o štúdium nezodpovedá potrebám potenciálnych zamestnávateľov. V Sobranciach je 1 základná umelecká škola a 1 základná špeciálna škola. V okrese sa nenachádza žiadna vysoká škola ani univerzita.

Sociálne služby na území okresu poskytuje 15 poskytovateľov na 20 miestach, avšak zmena demografickej štruktúry obyvateľstva podmieňuje potrebu zmeniť štruktúru poskytovaných služieb. Nachádza sa tu 1 útulok a 1 domov na pol ceste pre občanov v krízovej situácii, 1 domov sociálnych služieb a 1 rehabilitačné stredisko pre občanov so zdravotným postihnutím, 2 zariadenia opatrovateľskej služby, 1 zariadenie podporovaného bývania pre zdravotne postihnutých občanov, 2 denné centrá a 1 zariadenie pre seniorov. Zdravotne postihnutým občanom a seniorom poskytuje opatrovateľskú službu 10 obcí terénou formou. Na území pôsobia 2 resocializačné strediská, a to v obciach Petrovce a Remetské Hámre.

V obci Remetské Hámre sa nachádza detský domov. Kapacita detského domova je 90 miest, ktorá sa však bude mierne znižovať. V súčasnosti je potrebné hľadať preň nové využitie vzhľadom na zmenu koncepcie týchto zariadení. Špecifikom regiónu je pestúnska

starostlivosť v obci Blatné Remety. V obci je momentálne 17 pestúnskych rodín, ktoré sa starajú približne o 60 detí.

Zdravotná starostlivosť pre obyvateľov okresu je zabezpečovaná v prvom rade v meste Sobrance, kde sa okrem samostatných ambulancií nachádza aj Regionálna nemocnica Sobrance, n. o. Potreba existencie nemocnice vychádza z epidemiologickej situácie chorobnosti v regióne okresu Sobrance. Nemocnica plní aj funkciu nemocnice prvého kontaktu v schengenskom priestore a je schopná poskytnúť pomoc nielen obyvateľom okresu Sobrance, ale všetkým ľuďom pohybujúcim sa v tomto priestore.

V obciach okresu sa nachádza spolu **39 kultúrnych pamiatok zapísaných v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR**. Väčšinu z nich tvoria kostoly, kúrie, historické vily, zrúcaniny hradov, a technické pamiatky ako sú vodné a elektrické mlyny. Z kultúrno-historického hľadiska sú vzácné **národné kultúrne pamiatky – drevené kostolíky v Inovciach a v Ruskej Bystrej**. Kultúrne bohatstvo však nie je aktívne využívané pre rozvoj cestovného ruchu.

Na územie okresu Sobrance zasahuje Chránená krajinná oblasť Vihorlat. Vihorlatské vrchy sú chráneným vtáčím územím chránených a ohrozených druhov európskeho významu (z druhov napr. výrik lesný, sova dlhochvostá, orol krikľavý, výr skalný, jariabka hôrna, bocian čierny). K maloplošným chráneným územiám patrí 5 prírodných pamiatok (Beňatinský travertín, Malé morské oko, Podhorodský hradný vrch, Morské oko, Senné rybníky) a 6 prírodných rezervácií (Drieň, Jedlinka, Lysá, Lysák, Machnatý vrch, Pod Trstím). Turisticky najvyhľadávanejšími miestami sú jazero Morské oko a Vihorlatské vrchy s vyhliadkovým Sninským kameňom (1005 m n. m.).

Na území sú zaregistrované **zdroje minerálnych a termálnych vôd**. Z týchto lokalít je **najvýznamnejšia lokalita Sobrance s miestnym názvom Sobranecké kúpele**. V súčasnosti sa využíva len jeden – Očný prameň na pitie. Zdroje v meste Sobrance nie sú uznané za prírodné liečivé zdroje, prevádzkovanie prírodných liečebných kúpeľov nie je v súčasnosti povolené. **Termálne vody** sa nachádzajú na území Sobraneckých kúpeľov – 3 vrty s hĺbkami 112 m, 150 m, a 822 m, s výdatnosťou na prelive 3,4 l/s, 1,5 l/s a 0,3 l/s a s teplotou 17 °C. **Termálne vody sú momentálne nevyužívané.**

Menej priaznivá situácia je v napojení obcí na verejnú kanalizáciu a zaostáva za počtom napojených obyvateľov na verejný vodovod. Verejná kanalizácia je zavedená v 15 obciach a rozostavaná v 13 obciach. Čistenie odpadových vôd v území je zabezpečené prostredníctvom nasledovných čistiarní: čistiareň odpadových vôd (ČOV) v meste Sobrance, ČOV Vojnatina, ČOV Vyšné Nemecké, obecná ČOV Krčava, obecná ČOV Blatné Revištia, ČOV na hraničnom oddelení Podhorod' a ČOV Komárovce. V obciach Jenkovce a Vyšné Remety má väčšina domácností inštalované domové čistiarne odpadových vôd.

II. Zhodnotenie rozvojového potenciálu okresu Sobrance

Dlhodobý udržateľný rozvoj okresu Sobrance si vyžaduje zníženie miery nezamestnanosti vytvorením predpokladov na tvorbu udržateľných pracovných miest založených na komparatívnych výhodách regionálnej ekonomiky, ktorá dokáže efektívne zhodnocovať vlastný rozvojový potenciál regiónu.

Efektívna tvorba pracovných miest musí byť založená na využití existujúceho prírodného, ekonomického a sociálneho kapitálu – najmä disponibilnej pracovnej sily, polohy okresu a rozvojového potenciálu existujúcich ekonomických subjektov, ako aj schopnosti prilákať slovenský a zahraničný kapitál do okresu.

Základnou **podmienkou úspešnosti** Akčného plánu je integrácia opatrení smerujúcich k rozvoju výroby v okrese s opatreniami na skvalitnenie disponibilnej pracovnej sily – zlepšenie štruktúry a kvalifikácie UoZ reflektujúc aktuálny a perspektívny dopyt na trhu práce, ale zároveň aj špecifické limity marginalizovaných sociálnych skupín nezamestnaných:

- **nezamestnaní sú prevažne ľudia so stredoškolským vzdelaním,**
- školstvo nereaguje pružne na vývoj na trhu práce,
- **nedostatočne sa využívajú možnosti sociálnej ekonomiky ako medzitrhu práce,**
- **vysoká miera osobnej zadlženosti** vedie nezamestnaných k uplatneniu sa v šedej ekonomike namiesto uplatnenia sa na formálnom trhu práce, prejavuje sa tak aj nedostatočné potieranie nelegálnej práce,
- nedostatočne sa využíva verejné obstarávanie so sociálnym aspektom ako nástroj podpory lokálnej ekonomiky,
- odchod kvalifikovaných, najmä mladých ľudí z okresu súvisí s nedostatočnými pracovnými príležitosťami v regióne, nízkym pracovným ohodnotením, zlými pracovnými podmienkami, ako aj málo motivujúcim pracovným prostredím. Je preto nevyhnutné vytvárať kvalitné pracovné miesta pre kvalifikovaných zamestnancov.

Rozvoj okresu Sobrance je postavený na piatich pilieroch:

- na využití existujúceho prírodného potenciálu predovšetkým v oblasti **pôdohospodárstva, lesného hospodárstva, geotermálnej energie a vôd,**
- tradíciách **poľnohospodárskej a potravinárskej výroby a jej vysokej ekologickej kvalite,**
- na **rozvoji malého a stredného podnikania (MSP)** a diverzifikácii ekonomických činností,
- na využití špecifickej polohy okresu na schengenskej hranici EÚ,
- na **zlepšovaní podmienok pre život, voľnočasové aktivity a cestovný ruch, a využívaní historicko-pamiatkových daností a prírodného zázemia.**

Akčný plán musí zohľadniť lokálne a globálne rozvojové možnosti:

- ***Klimatické zmeny a energetický potenciál***
Charakteristiky reliéfu a klímy okresu v kontexte prebiehajúcich klimatických zmien vyžadujú potrebu **adaptačných a mitigačných opatrení, podporu zlepšovania vodozádržnosti územia** – spomalenie odtoku ekologicky vhodnými biotechnickými a agrotechnickými postupmi, využitie prirodzenej retencie povodí, ako aj retenčných objemov nádrží na **zníženie povodňových prietokov a využívanie retenčných schopností lesa na území okresu, vrátane využitia potenciálu úspor energie a obnoviteľných zdrojov okresu.**
- ***Prírodný potenciál***
Je potrebné zachovať, využívať a rozvíjať kvalitné životné prostredie, špecifické klimatické podmienky a prírodné zdroje. **Kvalitná pôda, dobré klimatické podmienky, tradícia a ľudské zdroje predurčujú rozvoj poľnohospodárstva v okrese. V súčasnosti je tento potenciál využívaný nedostatočne.**

Na území okresu je poľnohospodárstvo zamerané na rastlinnú a živočíšnu výrobu, ako aj na vinohradníctvo (pestovanie viniča a spracovanie hrozna). Územie je významným producentom obilia, najmä pšenice a jačmeňa, ako aj olejnin (repka a slnečnica). Z krmovín sa pestuje hlavne lucerna a kukurica. Okres má vhodné podmienky na pestovanie konope a ľanu. Živočíšna výroba a špeciálna rastlinná výroba v okrese klesá.

Na území okresu hospodári viacero prosperujúcich poľnohospodárskych podnikov. Medzi najväčších zamestnávateľov patria: Poľnohospodárske družstvo VINOHRADY Choňkovce, Roľnícke družstvo Koromľa, DONA, s. r. o. Veľké Revištia, AGRONOVA, poľnohospodárske družstvo, Blatné Revištia a AGROPODILSK, s. r. o. Ruskovce.

Na území okresu pôsobí aj 67 menších samostatne hospodáriacich roľníkov, z nich najviac v meste Sobrance (8) a obciach Bežovce (7), Lekárovce (5), Vyšná Rybnica (5) a Jasenov (4).

Lesnícky sektor okresu má veľkú surovinovú bázu a dobrú lesnú cestnú sieť, čo umožňuje prístup k vybudovaným materiálo-technickým základniam. Potenciál je aj v rozvoji investícií do nových technológií do obnovy a starostlivosti o lesy okresu, ako aj do spracovania drevnej hmoty. Existujúce lesné a nelesné pozemky môžu zohrávať významnejšiu úlohu v hospodárskom rozvoji, zamestnanosti a prosperite okresu, najmä jeho vidieckych oblastí.

- ***Infraštruktúra***

Je dôležité zlepšiť prepojenie okresu na hlavné rozvojové oblasti Slovenska a susedných štátov prostredníctvom investovania do regionálnej sociálnej, technickej a dopravnej infraštruktúry, ako aj infraštruktúry cestovného ruchu.

Medzinárodné spojenie západ – východ (cesta E50, ktorá prechádza okresom Sobrance) môže byť príležitosťou pri strategických a investičných rozvojových plánoch. **Okres má potenciál na rozšírenie cezhraničnej spolupráce miest a obcí okresu s Ukrajinou.**

- ***Cestovný ruch***

Cestovný ruch nedostatočne využíva prírodný, klimatický a kultúrno-historický potenciál okresu Sobrance. **V súčasnosti v okrese chýba koncepčný prístup k rozvoju cestovného ruchu ako aj spoločné marketingové a informačné aktivity.**

Predpokladom rozvoja cestovného ruchu je skvalitnenie existujúcich a dobudovanie nových zariadení využívaných na poznávací, zážitkový a kultúrny cestovný ruch alebo agroturistiku. Pre rozvoj cestovného ruchu je potrebné dobudovať technickú infraštruktúru a zabezpečiť komplexnosť služieb cestovného ruchu.

- ***Geografická poloha a územná spolupráca***

Špecifická geografická poloha okresu na schengenskej hranici s Ukrajinou na jednej strane vyžaduje vyššie náklady na podnikanie v porovnaní s inými okresmi Slovenska, ale na druhej strane **vytvára podmienky pre rozvoj cezhraničnej spolupráce**

s Ukrajinou, vrátanie čerpania fondov z grantových programov Európskej únie (EÚ) na podporu tejto spolupráce.

Jedinečný potenciál okresu, ktorý vytvára rozvojové príležitosti, tvoria:

- okresné mestá Sobrance a Michalovce, ktoré ponúkajú pracovné miesta pre obyvateľov okresu,
- blízkosť významného mesta na Ukrajine – Užhorodu (centrum Zakarpatskej oblasti),
- blízkosť jedného z najvýznamnejších stredísk cestovného ruchu v SR – Zemplínskej Šíravy,
- dostupnosť medzinárodného letiska v Košiciach,
- blízkosť hranice s Ukrajinou, ktorá vytvára priestor pre cezhraničnú spoluprácu a ekonomický rozvoj prihraničného územia,
- prírodné pamiatky, ktoré sú navštevované turistami a vytvárajú predpoklad pre rozvíjanie vidieckeho cestovného ruchu (pešia turistika, cykloturistika),
- poľnohospodárstvo a s ním súvisiace činnosti, ktoré ponúkajú priestor pre rozvoj agroturistiky.

Slabými stránkami okresu Sobrance sú:

- periférnosť v rámci EÚ a Slovenska,
- relatívne ťažšia dostupnosť nadradenej dopravnej infraštruktúry (diaľnica, železnica),
- realizácia režimu schengenskej hranice napriek pozitívnym vplyvom v regióne prináša čiastočne aj negatíva spočívajúce v zavedenej vízovej povinnosti; dochádza tak k obmedzeniu dlhoročných vzťahov a spolupráce samospráv a podnikateľských subjektov, ako aj rozvoju cestovného ruchu v lokalitách v blízkosti spoločnej hranice s Ukrajinou,
- malý pohraničný styk zmluvne dohodnutý s EÚ doteraz nie je výrazným prínosom kvôli administratívnej komplikovanosti získania víz,
- bariérou rozvoja je aj nesúlad vzdelania pracovnej sily a potrieb trhu práce, migrácia mladých ľudí za prácou, odliv vzdelaných ľudí mimo región a do zahraničia, ako aj nepriaznivý demografický vývoj,
- nedostatočne využitý potenciál predstavujú prírodné a kultúrne danosti regiónu, ktoré sa v spojení s ďalšími nadväznými aktivitami môžu stať zdrojom pracovných príležitostí pre miestnych obyvateľov v oblasti vidieckeho turizmu.

Rovnako ako aj v ostatných zaostávajúcich okresoch, aj v okrese Sobrance sa prejavuje potreba užšej medzirezortnej a územnej **koordinácie, plánovania a riadenia** naprieč všetkými úrovňami štátnej správy a samosprávy. Je potrebné odstrániť prekážky pre lokálne iniciatívy a zlepšiť motiváciu a inštitucionálny rámec na spoločný postup obcí okresu a kraja pre zastavenie úpadku a naštartovanie sociálno-ekonomického rozvoja okresu Sobrance.

III. Východiská Akčného plánu

Akčný plán vychádza z analýzy podmienok pre sociálny a ekonomický rozvoj okresu. Je založený na efektívnom využívaní potenciálu okresu a jeho konkurenčných výhod. Akčný plán zohľadňuje pôsobenie národných a globálnych vplyvov na okres a berie do úvahy existujúce riziká. Tento prístup vytvára predpoklady pre efektívnu a udržateľnú realizáciu Akčného plánu, a tým aj efektívne využitie verejných zdrojov.

Akčný plán charakterizujú nasledujúce princípy:

1. efektívne využívanie lokálnych výrobných, prírodných a zvlášť ľudských zdrojov,
2. dôraz na zvyšovanie tvorby pridanej hodnoty v okrese,
3. podpora hlavného pólu rozvoja – okresného mesta Sobrance,
4. synergia rôznych zdrojov intervencií, vrátane využitia kombinácie súkromných a verejných zdrojov,
5. zefektívnenie poskytovania zvyšovania a kvality verejných služieb,
6. podpora pilotných multiplikovateľných projektov a kľúčových projektov pre tvorbu pracovných príležitostí,
7. koordinácia a kooperácia v rámci KSK a štátu.

Hlavným cieľom Akčného plánu je znížiť mieru nezamestnanosti v okrese Sobrance podporou vytvorenia 1 225 pracovných miest do roku 2021.

Priority Akčného plánu reflektujú identifikovaný potenciál, problémy, výzvy a rámujú logiku a efektívnosť intervencií verejného sektora. Cieľom ich definovania je koncentrovať systémové opatrenia a aktivity Akčného plánu do vzájomne sa podmieňujúcich najdôležitejších oblastí pre udržateľný rozvoj okresu a tým zabezpečiť synergiu opatrení a efektívnosť realizácie a naplnenia cieľov Akčného plánu v zmysle zákona č. 336/2015 Z. z.

Akčný plán určuje nasmerovanie opatrení a aktivít do:

- jednej prierezovej priority, ktorú Akčný plán sleduje naprieč všetkými prioritnými programami – zamestnanosti,
- systémových opatrení na úrovni okresu,
- prioritných oblastí rozvoja zahŕňajúcich pilotné aktivity – projekty zamerané na kľúčové oblasti rozvoja,
- systémových opatrení na úrovni KSK a štátu.

Akčný plán je zameraný na nasledovné hlavné oblasti:

- **adaptácia a rozvoj pracovných síl prostredníctvom vzdelávania podľa požiadaviek trhu práce a regionálnej politiky okresu,**
- integrácia a skvalitnenie všetkých vzdelávacích, tréningových aktivít, ako aj poradenstva, podľa priorít okresu a trhu práce a komunikácia o spoločných cieľoch v oblasti vzdelávania a rozvoja ľudských zdrojov, vrátane príslušníkov marginalizovaných rómskych komunít (MRK) za účasti inštitúcií, škôl, zamestnávateľov z podnikateľského sektora ako aj verejnej správy,
- **rozvoj trhu práce založený na posilnení regionálnej a lokálnej ekonomiky, vrátane poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a nadväzujúcich odvetví,**
- podpora rozvoja trhu práce zlepšením podmienok pre podnikanie, ako aj podporou komunálnych podnikov sociálnej ekonomiky, inovatívnych projektov, nových technológií, transferu know-how, osobitne v oblasti MSP, vrátane podpory poľnohospodárstva a lesného hospodárstva s orientáciou a s dôrazom na vytváranie pracovných príležitostí a zamestnávania marginalizovaných skupín,
- **stabilizácia kvalifikovanej pracovnej sily a investícií v území zlepšením podmienok pre život a podnikanie, ako aj rozvojom technickej a sociálnej infraštruktúry a zlepšením kvality služieb,**
- výstavba, modernizácia a rekonštrukcia dopravnej a technickej infraštruktúry, infraštruktúry na ochranu životného prostredia, vrátane protipovodňových opatrení, základnej infraštruktúry miest a obcí, podpory zlepšenia odpadového hospodárstva, vrátane triedenia komunálnych odpadov a zhodnocovania odpadov, sociálnej

a zdravotnej infraštruktúry, vrátane škôl a školských zariadení, budovanie nájomných bytov, skvalitňovanie občianskej vybavenosti a verejných služieb v prospech obyvateľov, podnikateľského sektora, investorov, ako aj návštevníkov a turistov, zároveň rozvoj služieb, marketingu územia a aktivít na podporu cestovného ruchu s využitím kultúrno-historických hodnôt okresu.

IV. Návrhy opatrení a úloh na zabezpečenie realizácie a plnenia Akčného plánu, časový harmonogram, spôsoby a zdroje financovania

Prioritné oblasti Akčného plánu sú definované tak, aby sa garantovala obsahová a časová koordinovanosť jednotlivých projektov, aktivít a systémových opatrení s využitím podpory jednotlivých operačných programov v programovom období 2014 – 2020 s komplementárnymi intervenciami zo štátneho rozpočtu, fondov EÚ a iných zdrojov. Realizácia Akčného plánu bude podporená aj ďalšími podpornými systémovými opatreniami vlády SR.

Akčný plán je sledujúci základnú prierezovú prioritu – zamestnanosť – tvorený predovšetkým:

- A. Systémovými opatreniami na úrovni okresu podporujúcimi prioritné oblasti rozvoja,**
- B. Prioritnou oblasťou Rozvoj trhu práce založený na posilnení regionálnej a lokálnej ekonomiky, vrátane poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a nadväzujúcich odvetví,**
- C. Prioritnou oblasťou Adaptácia a rozvoj pracovných síl prostredníctvom vzdelávania podľa požiadaviek trhu a regionálnej politiky okresu,**
- D. Prioritnou oblasťou Stabilizácia kvalifikovanej pracovnej sily a investícií v území zlepšením podmienok pre život a podnikanie rozvojom technickej a sociálnej infraštruktúry a zlepšením kvality služieb,**
- E. Systémovými opatreniami na úrovni KSK,**
- F. Systémovými opatreniami na úrovni štátu.**

Systémové opatrenia sú zamerané na koordináciu a spoluprácu, majú za cieľ vytvoriť vhodné inštitucionálne prostredie na tvorbu pracovných miest. Kľúčové aktivity vedú priamo k vytvoreniu pracovných miest, alebo odstraňujú prekážky rozvoja zamestnanosti v okrese a sú pilotnými aktivitami, ktoré budú následne replikované v iných odvetviach a lokalitách okresu.

Podpora rozvoja trhu práce je v okrese Sobrance zameraná na:

- **budúcu pracovnú silu**, ktorá je slabo informovaná, málo motivovaná investovať svoje úsilie do vzdelávania, resp. vzdelávania v odboroch, po ktorých je dopyt na trhu práce,
- **disponibilnú pracovnú silu** predovšetkým s **nízkym stupňom vzdelania** a nedostatočnými pracovnými návykmi,
- **disponibilnú pracovnú silu absolventov**, t. j. **mladú pracovnú silu bez praxe**, alebo s krátkou praxou **so stredoškolským vzdelaním**,
- **pracovnú silu**, ktorá si potrebuje zvýšiť kvalifikáciu, rekvalifikovať sa, alebo formalizovať neformálne dosiahnutú kvalifikáciu,

- **pracovnú silu, ktorá nemá motiváciu vstúpiť na formálny trh práce** pre osobné zadĺženie a s tým spojené exekúcie, alebo pre vysoké okamžité príjmy na neformálnom trhu práce a vysoký osobný diskontný faktor.

Nasledujúca tabuľka uvádza stručný prehľad systémových opatrení a kľúčových aktivít Akčného plánu:

Systémové opatrenia a kľúčové aktivity Akčného plánu	Partneri
A. Systémové opatrenia na úrovni okresu podporujúce tri prioritné oblasti rozvoja:	<i>Cca 25 vytvorených pracovných miest</i>
<p>A.1 Rozvojová rada okresu Sobrance Vytvorenie Rozvojovej rady okresu Sobrance (ďalej len „Rozvojová rada“) a jej aktivity, ktoré integrujú kľúčových sociálnych a ekonomických partnerov na podporu aktivít Akčného plánu.</p> <p>A.2 Podpora založenia a budovania okresného projektového centra Sobrance zabezpečujúceho tieto aktivity:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podpora činností Rozvojovej rady a klastrových iniciatív, ako platforiem koordinácie podnikateľských a iných aktivít v okrese, vrátane cestovného ruchu. • Poradenské a podporné služby pre prípravu projektov schválených Rozvojovou radou. • Činnosť centra na podporu udržateľnej lokálnej ekonomiky <p>A.3 Zriadenie Informačno-poradenského centra</p> <p>A.4 Koordinácia s činnosťou MAS na území okresu</p>	<p>Rozvojová rada okresu Sobrance, KSK, podnikateľské subjekty, subjekty územnej spolupráce, mesto Sobrance, obce MAS, MH SR, MPRV SR, MDVRR SR, MŠVVaŠ SR, školy</p>
B. Rozvoj trhu práce založený na posilnení regionálnej a lokálnej ekonomiky, vrátane poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a nadväzujúcich odvetví	<i>Cca 900 vytvorených pracovných miest</i>
<p>B.1 Podpora projektov v pôdohospodárstve a nadväzujúcich odvetviach. Podpora minimálne 6 podnikateľských projektov v pôdohospodárstve a potravinárskom priemysle:</p> <p>B.1.1 Podpora chovu hydiny, jej spracovania a výroby krmovín pre chov hydiny,</p> <p>B.1.2 Podpora vybudovania spracovateľského a výrobného podniku pre spracovanie mäsa od malých a stredných farmárov,</p> <p>B.1.3 Podpora modernizácie technológie a rozšírenia kapacít pestovateľskej pálenice,</p> <p>B.1.4 Podpora rozšírenia kapacít na spracovanie regionálnych surovín (olejniny) na výrobu za studena lisovaného oleja pre potravinárske účely,</p> <p>B.1.5 Podpora rozvoja výrobných kapacít pekárne a zlepšenia distribúcie pekárenských výrobkov,</p> <p>B.1.6 Podpora vytvorenia výrobného podniku na spracovanie mlieka a výrobu regionálnych mliečnych výrobkov.</p>	<p>podnikateľské subjekty, MAS, MPRV SR, MH SR MPSVR SR</p>

<p>B.2 Podpora rozšírenia existujúcich podnikateľských subjektov v priemysle a službách</p> <p>B.2.1 Podpora rozvoja produkcie a zvýšenia konkurencieschopnosti a inovácií minimálne 2 podnikateľských subjektov,</p> <p>B.2.2 Podpora tvorby logistických kapacít pre minimálne 2 obchodné spoločnosti.</p>	<p>podnikateľské subjekty, SARIO, MPSVR SR, MŠVVaŠ SR, MH SR,</p>
<p>B.3 Podpora subjektov sociálnej ekonomiky</p> <p>Minimálne 7 pilotných projektov podpory subjektov sociálnej ekonomiky zameraných na verejno-prospešné práce, z toho jeden v spolupráci s Lesmi SR, š.p., odštepny závod Sobrance a jeden zameraný na zlepšenie ubytovacích kapacít a poskytovania služieb v obci Inovce.</p>	<p>Mesto Sobrance, obce Lekárovce, Inovce, Ostrov, Úbrež Lesy SR, MPSVR SR, MPRV SR, MŽP SR, MV SR</p>
<p>C. Adaptácia a rozvoj pracovných síl prostredníctvom vzdelávania podľa požiadaviek trhu a regionálnej politiky okresu</p>	<p><i>Cca 100 vytvorených pracovných miest</i></p>
<p>C.1 Realizácia Národných projektov ÚPSVaR</p> <p>C.1.1 Zlepšenie postavenia UoZ na trhu práce, zvýšenie ich zamestnateľnosti a zamestnanosti, vrátane znevýhodnených UoZ. Realizované budú nasledovné národné projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • NP Praxou k zamestnaniu, • NP Absolventska prax štartuje zamestnanie, • NP Úspešne na trhu práce, • NP Cesta z kruhu nezamestnanosti, • NP Šanca na zamestnanie, • NP Chceme byť aktívni na trhu práce, • NP Cesta na trh práce. <p>C.1.2 Vytvorenie centra poradenstva a služieb zamestnanosti. Integrované centrum zahŕňajúce kariérne a profesijné poradenstvo, služby pre trh práce, služby pre inkubačné programy a služby pre subjekty sociálnej ekonomiky.</p>	<p>Rozvojová rada, MPSVR SR (ÚPSVaR)</p>
<p>C.2 Integrované centrum inkluzívnej výchovy a vzdelávania</p> <p>Podpora celodenných aktivít pre deti a mládež s dôrazom na získanie základných, manuálnych a technických zručností a návykov; podpora predškolského vzdelávania</p>	<p>Rozvojová rada, mesto Sobrance, MŠVVaŠ SR, MPSVR SR (ÚPSVaR), ÚSVRK, MV SR</p>
<p>C.3 Vytvorenie Tréningového centra a Centra odborného vzdelávania pri SOŠ obchodu a služieb Sobrance s dôrazom na zavedenie systému duálneho vzdelávania s cieľom poskytovať vzdelávanie aj pre potreby ÚPSVaR.</p>	<p>Rozvojová rada, SOŠ obchodu a služieb Sobrance, MŠVVaŠ SR, KSK,</p>

	MPSVR SR (ÚPSVaR)
C.4 Zvýšenie zamestnateľnosti príslušníkov MRK prostredníctvom poskytovania širokej škály poradenských a intervenčných služieb a vybudovanie komunitného centra v meste Sobrance	Rozvojová rada, mesto Sobrance, MPSVR SR, (ÚPSVaR), ÚSVRK, MV SR, MPRV SR
C.5 Rozvoj pilotného modelu procesu diagnostiky a rediagnostiky detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v regióne s cieľom zvýšiť ich úspešnosť pri dosahovaní vzdelávacích výsledkov	MŠVVaŠ SR, ÚSVRK, MPSVR SR
D. Stabilizácia kvalifikovanej pracovnej sily a investícií zlepšením podmienok pre život a podnikania rozvojom technickej a sociálnej infraštruktúry a zlepšením kvality služieb	<i>Cca 200 vytvorených pracovných miest</i>
D.1 Zlepšenie dostupnosti služieb pre seniorov prostredníctvom zariadenia pre seniorov	Mesto Sobrance, Obce Koromľa, Lekárovce, MPRV SR
D.2 Zvýšenie atraktivity prostredia vybudovaním 2 športovo-relaxačných centier (v obci Tibava a v meste Sobrance)	Mesto Sobrance, Obec Tibava, MV SR, MPRV SR, MŠVVaŠ SR
D.3 Vybudovanie komplexného centra lesnej pedagogiky , ako predpokladu zatriaktívnenia územia	MPRV SR, MŠVVaŠ SR, Lesy SR, š. p., Odštepny závod Sobrance
D.4 Rekonštrukcia a obnova torzálnej architektúry – Tibavského strážneho hradku v obci Podhorod'	Obec Podhorod', MK SR, MPRV SR, ÚPSVaR, MPSVR SR
D.5 Vybudovanie Liečebného a relaxačného centra v meste Sobrance s využitím tradície kúpeľníctva	Mesto Sobrance, MPRV SR
D.6 Zlepšenie občianskej vybavenosti v okrese Sobrance, ako predpokladu zlepšenia kvality života s dôrazom na zatriaktívnenie pre mladých	Mestá a obce, MPRV SR, MPSVR SR, MŠVVaŠ SR, MK SR, MDVRR SR

A. Systémové opatrenia Akčného plánu na úrovni okresu Sobrance

Systémové opatrenia na úrovni okresu sú zamerané na vytvorenie kapacít, inštitucionálnych a organizačných rámcov a na zabezpečenie logistickej a technickej podpory na implementáciu Akčného plánu.

Popis systémových opatrení a kľúčových aktivít

Opatrenie A.1 Rozvojová rada okresu Sobrance. Vytvorenie Rozvojovej rady kľúčovými partnermi (mesto, obce, podnikateľské subjekty, školy, neziskový sektor), ako platformy hospodárskeho a sociálneho rozvoja. Rozvojová rada plní funkciu koordinátora aktivít v okrese s dôrazom na plnenie Akčného plánu. Vo vzájomnom prepojení jednotlivých opatrení vytvára kapacity na tvorbu koncepcií, vrátane sociálnej integrácie a prevencie kriminality na úrovni okresu, riadenia a implementácie aktivít regionálneho ekonomického a sociálneho rozvoja a koordinuje jeho subjekty.

Opatrenie A.2 Podpora založenia a budovania okresného projektového centra, ako výkonnej podpornej jednotky Rozvojovej rady. Okresné projektové centrum bude:

- **podporovať činnosti Rozvojovej rady okresu Sobrance a klastrových iniciatív,** ako platforiem koordinácie podnikateľských a iných aktivít v okrese, vrátane cestovného ruchu.
- **poskytovať poradenské a podporné služby pre prípravu projektov Akčného plánu** a ďalších projektov regionálneho rozvoja schválených Rozvojovou radou.
- **vykonávať činnosti centra na podporu udržateľnej lokálnej ekonomiky,** ktoré vytvorí predpoklady na prípravu kapacít a podmienok na koordinovaný rozvoj udržateľnej lokálnej ekonomiky v okrese, vrátane zelenej infraštruktúry s dôrazom na zníženie spotreby energie, energetickú efektívnosť a využitie obnoviteľných zdrojov. Centrum bude poskytovať analýzy, informácie, osvetu, vzdelávanie a ďalšiu podpornú činnosť pre subjekty územnej spolupráce.

Predpokladané zdroje financovania:	obce, podnikateľské subjekty, RP
Celkové náklady:	600 tis. EUR
Regionálny príspevok (RP)	100 tis. EUR
Kľúčoví partneri (gestor)	Okresné projektové centrum
Partneri:	mesto Sobrance, obce, subjekty územnej spolupráce, KSK, školy, podnikateľské subjekty, MAS, MH SR, MPRV SR, MDVRR SR, MŠVVaŠ SR
Termín:	2016 – 2020

Opatrenie A.3 Zriadenie Informačno-poradenského centra. V súlade s ustanoveniami schválenej Partnerskej dohody zabezpečí Úrad vlády SR zriadenie Integrovannej siete Informačno-poradenských centier. V súvislosti s metodickým usmerňovaním činnosti Integrovannej siete Informačno-poradenských centier Úrad vlády SR zabezpečí efektívnu podporu Akčného plánu prostredníctvom informačno-konzultačných aktivít pre potreby žiadateľov a prijímateľov projektov realizovaných na území NRO. Okresné projektové centrum bude využívať opatrenia Integrovannej siete Informačno-poradenských centier.

Predpokladané zdroje financovania:	ŠR
Celkové náklady:	100 tis. EUR
Regionálny príspevok (RP)	-
Kľúčoví partneri (gestor)	Rozvojová rada a okresné projektové centrum
Partneri:	ÚV SR
Termín:	2016 – 2020

Opatrenie A.4 Koordinácia s činnosťou miestnej akčnej skupiny na území okresu. Koordinácia Rozvojovej rady a miestnej akčnej skupiny (MAS) najmä prostredníctvom prepojenia aktivít a podpory implementácie stratégií miestneho rozvoja vedeného komunitou sledujúc cieľ Akčného plánu. MAS Zemplín pod Vihorlatom zahŕňa všetky obce okresu Sobrance.

Predpokladané zdroje financovania:	PRV/IROP (CLLD)
Celkové náklady:	maximálna výška podpory pre jednu MAS je 4 mil. EUR
Regionálny príspevok (RP)	-
Kľúčoví partneri (gestor)	MPRV SR
Partneri:	MAS/VSP, mestá a obce okresu Sobrance, subjekty územnej spolupráce a podnikateľský sektor
Termín:	počas celej implementácie Akčného plánu

B. Prioritná oblasť Rozvoj trhu práce založený na posilnení regionálnej a lokálnej ekonomiky, vrátane poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a nadväzujúcich odvetví

Táto prioritná oblasť je zameraná na podporu rozvoja trhu práce zlepšením podmienok pre podnikanie, ako aj na podporu komunálnych podnikov sociálnej ekonomiky, inovatívnych projektov, nových technológií, transferu know-how, osobitne v oblasti MSP, vrátane podpory poľnohospodárstva a lesného hospodárstva s orientáciou a s dôrazom na vytváranie pracovných príležitostí, vrátane zamestnávania marginalizovaných skupín.

Popis kľúčových aktivít

Opatrenie B.1 Podpora projektov v pôdohospodárstve a nadväzujúcich odvetviach. Podpora minimálne 6 podnikateľských projektov v pôdohospodárstve a potravinárskom priemysle s využitím inovácií procesu, produktov, a/alebo organizačnej inovácie a so zameraním na:

- podporu chovu hydiny, jej spracovania a výroby krmovín pre chov hydiny,
- podporu vybudovania spracovateľského a výrobného podniku pre spracovanie mäsa od malých a stredných farmárov,
- podporu modernizácie technológie a rozšírenia kapacít pestovateľskej pálenice,
- podporu rozšírenia kapacít na spracovanie regionálnych surovín (olejniny) na výrobu za studena lisovaného oleja pre potravinárske účely,
- podporu rozvoja výrobných kapacít pekárne a zlepšenia distribúcie pekárenských výrobkov,
- podporu vytvorenia výrobného podniku na spracovanie mlieka a výrobu regionálnych mliečnych výrobkov,

- podpora vytvorenia poľnohospodárskych klastrov.

Predpokladané zdroje financovania:	PRV, OP VaI, OP ĽZ, súkromné zdroje, RP, investičný stimul, SIH
Celkové náklady:	16 564 tis. EUR, z toho súkromné zdroje 5 307 tis. EUR
Regionálny príspevok (RP)	670tis. EUR
Kľúčoví partneri (gestor)	Okresné projektové centrum, podnikateľské subjekty
Partneri:	MAS, MPRV SR, MH SR, MPSVR SR
Termín:	2016 – 2020

Pozn.: maximálna výška nenávratného finančného príspevku z PRV je na úrovni 2 mil. eur na projekt

Indikatívny zoznam projektových zámerov k Podopatreniu B.1

B.1.1 Podpora chovu hydiny a jej spracovania priamo u výrobcu vrátane napojenia na výrobu krmovín pre chov hydiny. Cieľom projektu je rozvoj chovu a spracovania hydiny, s predpokladanou výrobou 10 tis. ton v prvom roku s postupným nábehom na 20 tis. ton v štvrtom roku. Súčasne s chovom hydiny sa bude rozvíjať aj produkcia krmovín nielen pre vlastnú spotrebu chovu. Projekt predpokladá postupné vytvorenie 600 pracovných miest.

B.1.2 Podpora vybudovania spracovateľského a výrobného podniku pre spracovanie mäsa od malých a stredných farmárov. Rekonštrukcia a modernizácia bitúniku a rozrábkarne mäsa prostredníctvom úpravy existujúcich priestorov a zabezpečením inovatívnej technológie.

B.1.3 Podpora rozšírenia kapacít pestovateľskej pálenice modernizáciou technológie. Rozšírenie výroby už existujúcej spoločnosti s cieľom zvýšiť produkciu na pokrytie dopytu drobnopostovateľov z regiónu.

B.1.4 Podpora a rozšírenie kapacít na spracovanie regionálnych surovín (olejniny) na výrobu za studena lisovaného oleja pre potravinárske účely. Zlepšenie výrobných priestorov a technológie prevádzky s cieľom zvýšenia a skvalitnenia produkcie.

B.1.5 Podpora rozvoja výrobných kapacít pekárne a zlepšenia distribúcie výrobkov pekárenských výrobkov prostredníctvom siete vlastných predajní. Zvýšenie konkurencieschopnosti a výrobných kapacít, rozšírenie technologických postupov.

B.1.6 Podpora vytvorenia výrobného podniku na spracovanie mlieka a výrobu regionálnych mliečnych výrobkov. Zabezpečenie stáleho odberu mlieka z okresu Sobrance s využitím pracovného potenciálu nezamestnaných. Výsledkom činnosti budú slovenské certifikované mliečne výrobky s vlastnou identitou značky.

V zásobníku projektov je aj podpora podnikateľského subjektu pri výrobe a propagácia regionálnych vín Krčava.

Opatrenie B.2 Podpora rozšírenia existujúcich podnikateľských subjektov v priemysle a službách. Podpora podnikateľských subjektov, za predpokladu rozširovania kapacít a využívania inovácií procesu, produktov, a/alebo organizačnej inovácie.

Podopatrenie B.2.1 Podpora minimálne 2 súkromných podnikateľov v oblasti rozvoja produkcie a zvýšenie konkurencieschopnosti a inovácií s cieľom vytvorenia pracovných miest pre rôzne kategórie zamestnancov

Predpokladané zdroje financovania:	OP VaI, OP ĽZ, súkromné zdroje, RP, investičný stimul, SIH
Celkové náklady:	566 tis. EUR,
Regionálny príspevok (RP)	38 tis. EUR
Kľúčoví partneri (gestor)	Okresné projektové centrum, podnikateľské subjekty
Partneri:	SARIO, MH SR, ÚPSVaR, MPSVR SR
Termín:	2017 – 2020

Indikatívny zoznam projektových zámerov k Podopatreniu B.2.1

B.2.1.1 Zvýšenie konkurencieschopnosti výroby a zníženia nezamestnanosti v oblasti obalových materiálov. Obchodná spoločnosť zabezpečujúca výrobu kontajnerových vakov rozšíri prostredníctvom inovácií svoju činnosť a vytvorí priestor pre uplatnenie sa kvalifikovaných aj nekvalifikovaných zamestnancov.

B.2.1.2 Rozvoj inštalačnej a montážnej výroby a podpora absolventov pri vstupe na trh práce. Obchodná spoločnosť sa venuje poskytovaniu inštalačných a montážnych služieb, po ktorých je dopyt a podporou vzniku nových prevádzkových priestorov sa vytvorí možnosť na vytvorenie miest pre kvalifikovaných absolventov.

Podopatrenie B.2.2 Podpora tvorby logistických kapacít pre minimálne 2 obchodné spoločnosti, ktoré po rozšírení výrobných kapacít a využitia inovácií procesu, produktov, a/alebo organizačnej inovácie vytvoria priestor pre zamestnanie nízko kvalifikovanej pracovnej sily, absolventov a iných znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie.

Predpokladané zdroje financovania:	OP VaI, OP ĽZ, súkromné zdroje, RP, investičný stimul, SIH
Celkové náklady:	3 627 tis. EUR
Regionálny príspevok (RP)	127 tis. EUR
Kľúčoví partneri (gestor)	Okresné projektové centrum, podnikateľské subjekty
Partneri:	SARIO, MH SR, ÚPSVaR, MPSVR SR
Termín:	2017 – 2020

Indikatívny zoznam projektových zámerov k Podopatreniu B.2.2

B.2.2.1 Výstavba výrobných a skladovacích priestorov za účelom kompletizácie výrobkov. Zabezpečenie rozšírenia kapacít pre výrobu jednoduchých montovaných výrobkov, kde technológie sú vhodné aj pre nízko kvalifikovanú pracovnú silu.

B.2.2.2 Rozšírenie výrobných kapacít v obchodnej spoločnosti na výrobu exteriérovej tieniacej techniky. Obchodná spoločnosť rozšíri svoje výrobné kapacity prostredníctvom inovácie technológie a výstavby výrobných priestorov.

V zásobníku projektov je aj podpora spoločnosti na výrobu čerstvých vzduchosuchých a suchých nábytkových a podlahových prírezov.

Opatrenie B.3 Podpora subjektov sociálnej ekonomiky

Podpora minimálne 7 pilotných projektov subjektov sociálnej ekonomiky zameraných na verejno-prospešné práce, z toho jeden v spolupráci s mestom Sobrance a s podnikom LESY SR, š. p., odštepny závod Sobrance a jeden zameraný na zlepšenie ubytovacích kapacít a poskytovania služieb v obci Inovce.

Predpokladané zdroje financovania:	OP KŽP, RP, OP ĽZ, SIH, obce
Celkové náklady:	3 125 tis. EUR
Regionálny príspevok (RP)	715 tis. EUR
Kľúčoví partneri (gestor)	obce, Lesy SR, odštepny závod Sobrance, mesto Sobrance
Partneri:	ÚPSVR SO, MPSVR SR, MV SR, MŽP SR,
Termín:	2016 – 2020

Indikatívny zoznam projektových zámerov k Podopatreniu B.3

B.3.1 Vytvorenie subjektu sociálnej ekonomiky na výrobu zámkovej dlažby v obci Ostrov V obci s vysokou mierou nezamestnanosti sa vytvorí subjekt sociálnej ekonomiky na výrobu zámkovej dlažby a jej pokládky.

B.3.2 Podpora subjektu sociálnej ekonomiky v oblasti založenia plantáže s rýchlorastúcimi drevinami a ich následného spracovania. Subjekt sociálnej ekonomiky bude orientovaný na zamestnanie nízkokvalifikovanej pracovnej sily, ktorá sa bude podieľať na obhospodarovaní plantáže s rýchlorastúcimi drevinami a následnom spracovaní na drevoštiepku a stavebné drevo.

B.3.3 Subjekt sociálnej ekonomiky Sobrance v spolupráci s podnikom Lesy SR, štátny podnik Odštepny závod Sobrance – vytvorenie subjektu sociálnej ekonomiky s cieľom údržby lesných ciest, protipovodňových opatrení, protipožiarnych opatrení, prečisťovania vodných tokov, realizovania údržby lesných ciest a ekologických prác. Lesy SR, štátny podnik Odštepny závod Sobrance umožnia sociálnemu subjektu mesta Sobrance realizovať aktivity v posobnosti odštepneho na základe zmluvy o spolupráci.

B.3.4 Zlepšenie ubytovacích kapacít a poskytovania služieb v obci Inovce s cieľom podpory cestovného ruchu v súvislosti drevenou architektúrou regiónu a vytvorenie priestoru pre opätovnú rekreáciu detí sprístupnením „Školy v prírode“. V katastri obce sa nachádza objekt bývalej školy v prírode, ktorý už dlhší čas neplní svoju funkciu. Zámerom subjektu sociálnej ekonomiky je objekt sprevádzkovať a navrátiť mu pôvodnú funkciu zariadenia pre rekreáciu detí a dospelých. Objekt bude prevádzkovať obec ako subjekt sociálnej ekonomiky.

B.3.5 Obecný podnik Lekárovce špecializovaný na pôdohospodárstvo a poskytovanie služieb. Subjekt sociálnej ekonomiky sa bude venovať pestovaniu rýchlorastúcich drevín, drevovýrobe, drevostavebníctvu a spracovaniu biologicky rozložiteľných odpadov s následným využívaním.

B.3.6 Podpora obecného podniku a individuálnej svojpomocnej výstavby pre marginalizované rómske komunity v obci Úbrež s cieľom skvalitnenia bývania a podpory integrácie. Predpokladá sa výstavba 24 ubytovacích jednotiek a zavedenia podpory vo forme sociálnej práce.

B.3.7 Podpora obecného podniku v obci Veľké Revištia zahŕňajúceho zberný dvor pre biologicky rozložiteľné odpady a ich následné využitie pre poľnohospodárske účely, výrobu betónovej dlažby, poskytovanie komunálnych služieb a samozásobiteľskú rastlinnú výrobu.

C. Prioritná oblasť Adaptácia a rozvoj pracovných síl prostredníctvom vzdelávania podľa požiadaviek trhu práce a regionálnej politiky okresu

Prioritná oblasť Adaptácia a rozvoj pracovných síl prostredníctvom vzdelávania podľa požiadaviek trhu práce a regionálnej politiky okresu je zameraná na podporu rozvoja trhu práce zlepšením podmienok pre podnikanie, ako aj podporu komunálnych podnikov sociálnej ekonomiky, inovatívnych projektov, nových technológií, transferu know-how, osobitne v oblasti MSP, vrátane podpory poľnohospodárstva a lesného hospodárstva s orientáciou a s dôrazom na vytváranie pracovných príležitostí, vrátane zamestnávania marginalizovaných skupín.

Popis kľúčových aktivít

Opatrenie C.1 Realizácia Národných projektov UPSVaR. Národné projekty UPSVaR budú v okrese Sobrance zamerané predovšetkým na:

C.1.1 Zlepšenie postavenia UoZ na trhu práce, zvýšenie zamestnatel'nosti a zamestnanosti UoZ a znevýhodnených UoZ. Realizované budú nasledovné národné projekty:

- NP Praxou k zamestnaniu – mentorované zapracovanie a prax u zamestnávateľa,
- NP Absolventska prax štartuje zamestnanie – finančný príspevok na vykonávanie absolventskej praxe a podpora následného vytvorenia nového pracovného miesta,
- NP Úspešne na trhu práce – podpora zamestnanosti mladých u prvého zamestnávateľa a podpora samozamestnania,
- NP Cesta z kruhu nezamestnanosti – podpora zamestnanosti dlhodobo nezamestnaných,
- NP Šanca na zamestnanie – podpora zamestnanosti dlhodobo nezamestnaných a inak znevýhodnených UoZ u verejných zamestnávateľov,
- NP Chceme byť aktívni na trhu práce – podpora vytvorenia pracovných miest pre znevýhodnených UoZ nad 50 rokov veku,
- NP Cesta na trh práce – realizáciou projektu sa očakáva lepšie uplatnenie občanov na trhu práce v NRO a zmíženie nezamestnanosti najmä zo skupín

znevýhodnených UoZ, ako sú dlhodobo nezamestnaní občania, starší ako 50 rokov veku a UoZ s nižším vzdelaním.

C.1.2 Vytvorenie centra poradenstva a služieb zamestnanosti Integrované centrum zahŕňajúce kariérne a profesijné poradenstvo, služby pre trh práce, služby pre inkubačné programy a služby pre subjekty sociálnej ekonomiky.

Predpokladané zdroje financovania:	OP ĽZ (národný projekt)
Celkové náklady:	1 500 tis. EUR
Regionálny príspevok (RP)	-
Kľúčoví partneri (gestor)	MPSVR SR, Rozvojová rada a ÚPSVaR
Partneri:	
Termín:	vytvorenie 2016, aktivity 2016 – 2020

Opatrenie C.2 Integrované centrum inkluzívnej výchovy a vzdelávania. Podpora celodenných aktivít pre deti a mládež s dôrazom na získanie základných zručností a návykov, manuálnych a technických zručností, a to revitalizáciou materskej školy v prepojení na základnú školu, komunitné centrum a mestský podnik v meste Sobrance.

Predpokladané zdroje financovania:	RP, OP ĽZ
Celkové náklady:	500 tis. EUR
Regionálny príspevok (RP)	130 tis. EUR
Kľúčoví partneri (gestor)	Okresné projektové centrum, mesto Sobrance
Partneri:	ÚPSVaR, MŠVVaŠ SR
Termín:	vytvorenie 2016, aktivity 2016 – 2020

Opatrenie C.3 Vytvorenie Tréningového centra a Centra odborného vzdelávania pri SOŠ obchodu a služieb Sobrance s cieľom poskytovať vzdelávanie žiakov, v prípade potreby aj dospelých nezamestnaných a poskytovať priestor aj pre vzdelávanie pre potreby ÚPSVaR s dôrazom na zavedenie systému duálneho vzdelávania.

Predpokladané zdroje financovania:	OP ĽZ, ŠR, RP, IROP
Celkové náklady:	560 tis. EUR
Regionálny príspevok (RP)	150 tis. EUR
Kľúčoví partneri (gestor)	Okresné projektové centrum, stredná škola, KSK
Partneri:	stredná škola, , MŠVVaŠ SR, ÚPSVR SO,
Termín:	vytvorenie 2016, aktivity 2016 – 2020

Opatrenie C.4 Zvýšenie zamestnateľnosti príslušníkov MRK prostredníctvom poskytovania širokej škály poradenských a intervenčných služieb a vybudovanie komunitného centra v meste Sobrance. Cieľom je poskytovanie služieb ako východiska pre zlepšenie sociálneho postavenia príslušníkov MRK

Predpokladané zdroje financovania:	OP ĽZ, IROP, mesto Sobrance, RP
Celkové náklady:	450 tis. EUR
Regionálny príspevok (RP)	90 tis. EUR
Kľúčoví partneri (gestor)	Mesto Sobrance, neziskové organizácie, poskytovatelia sociálnych služieb
Partneri:	MV SR, MPSVR SR, ÚPSVaR

Termín:	začiatok aktivity 2016
---------	------------------------

Opatrenie C.5 Rozvoj pilotného modelu procesu diagnostiky a rediagnostiky detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v regióne s cieľom zvýšiť ich úspešnosť pri dosahovaní vzdelávacích výsledkov. Cieľom je zrealizovať a postupne znížiť počet rómskych detí na špeciálnej základnej škole a ich integrácia.

Predpokladané zdroje financovania:	OP IZ, ŠR
Regionálny príspevok (RP)	-
Kľúčoví partneri (gestor)	MŠVVaŠ SR, USVRK, MPSVR SR
Partneri:	obce a mestá okresu
Termín:	2017 – 2020

D. Prioritná oblasť Stabilizácia kvalifikovanej pracovnej sily a investícií v území zlepšením podmienok pre život a podnikanie rozvojom technickej a sociálnej infraštruktúry a zlepšením kvality služieb

Táto prioritná oblasť zahŕňa výstavbu, modernizáciu a rekonštrukciu dopravnej a technickej infraštruktúry, infraštruktúry na ochranu životného prostredia, vrátane protipovodňových opatrení, základnej infraštruktúry miest a obcí, podpory zlepšenia odpadového hospodárstva, vrátane triedenia komunálnych odpadov a zhodnocovania odpadov, sociálnej a zdravotnej infraštruktúry, vrátane škôl a školských zariadení, budovanie nájomných bytov, skvalitňovanie občianskej vybavenosti a verejných služieb v prospech obyvateľov, podnikateľského sektora, investorov, ako aj návštevníkov a turistov, rozvoj služieb, marketingu územia a aktivít na podporu cestovného ruchu s využitím kultúrno-historických hodnôt okresu.

Opatrenie D.1 Zlepšiť dostupnosť služieb pre seniorov prostredníctvom Zariadenia pre seniorov v obci Koromľa, Lekárovce a v meste Sobrance a prostredníctvom Domova sociálnych služieb na území okresu Sobrance

Predpokladané zdroje financovania:	IROP, OP IZ, RP, súkromné zdroje
Celkové náklady:	3 060 tis. EUR
Regionálny príspevok (RP)	100 tis. EUR
Kľúčoví partneri (gestor)	obce Koromľa a Lekárovce, mesto Sobrance
Partneri:	MPRV SR
Termín:	2018 – 2020

Indikatívny zoznam projektových zámerov k Opatreniu D.1

D.1.1 Vytvorenie Zariadenia pre seniorov v obci Koromľa. V priestoroch bývalého detského domova bude vytvorené centrum pre seniorov, ktoré bude prevádzkovať obec. V obci s prestarnutým obyvateľstvom je táto služba veľmi žiadaná. RP bude využitý na čiastočnú rekonštrukciu a nákup technického vybavenia.

D.1.2 Vytvorenie Zariadenia pre seniorov v obci Lekárovce. Vzhľadom k postupnému starnutiu obyvateľstva je potrebné pre seniorov v obci vytvoriť špecializované zariadenie, ktoré bude situované v bývalej škôlke a škole, ktoré sú nevyužívané vzhľadom

k demografickej krivke. RP bude využitý na čiastočnú rekonštrukciu a nákup technického vybavenia.

D.1.3 Zriadenie Domu seniorov v Sobranciach. V meste Sobrance je dopyt po službách pre seniorov, mesto chce rozšíriť služby pre cca 30 seniorov v podobe stacionárneho zariadenia. Potrebné je vybudovať ubytovanie, zariadenie a zabezpečiť špecializované služby.

D.1.4 Vytvorenie Domova sociálnych služieb na území okresu Sobrance. Okres Sobrance vykazuje vysokú mieru obyvateľov v seniorskom veku a dopyt po sociálnych službách je značný. Cieľom opatrenia je vybudovať domov sociálnych služieb pre spádovú oblasť okresu. V zásobníku projektov je aj vybudovanie ďalšieho súkromného Domu seniorov na území okresu.

Opatrenie D.2. Zvýšenie atraktivity prostredia vybudovaním 2 športovo-relaxačných centier. V okrese absentujú možnosti na športovo-relaxačné vyžitie, avšak je dostatok priestoru na vytvorenie takýchto centier. Jedným z nich je areál Grófskeho parku v Tibave, kde sú vzácne dreviny a úpravou tohto areálu by sa získal priestor na relax pre celý región, druhým zámerom je v vybudovať relaxačné centrum v meste Sobrance. Toto bude využívané aj pre ozbrojenú zložku, dislokované v regióne.

Predpokladané zdroje financovania:	RP, PPLight, obce, súkromné zdroje
Celkové náklady:	3 650 tis. EUR
Regionálny príspevok (RP)	90 tis. EUR
Kľúčoví partneri (gestor)	obec Tibava, mesto Sobrance
Partneri:	MPRV SR
Termín:	2017 - 2018

Indikatívny zoznam projektových zámerov k Opatreniu D.2

D.2.1 Výstavba športovo-relaxačného centra v areáli Grófskeho parku v obci Tibava. Lesopark v obci sa postupne mení na športovo-relaxačný areál, v blízkosti ktorého sa podarilo vybudovať multifunkčné ihrisko a zastrešený priestor určený pre posedenie v prírode. Obec má záujem pôvodný park revitalizovať, doplniť ho o oddychové prvky (lavičky, spevnené chodníky, detské ihrisko, bežecké cestičky..) tak, aby obyvatelia aj návštevníci obce mohli aktívne tráviť voľný čas.

D.2.2 Športovo relaxačné centrum Sobrance na voľnočasové aktivity spojené s využívaním voľného času všetkých obyvateľov okresu, základná plavecká príprava pre ZŠ, SŠ a MŠ, Riaditeľstvo hraničnej polície v Sobranciach na fyzickú prípravu príslušníkov. RP bude využitý na rekonštrukčné a udržiavacie práce.

Ďalšie projekty, vrátane projektu Beňatina – Veľryba sú zaradené do zásobníka projektov

Opatrenie D.3. Vybudovanie komplexného centra lesnej pedagogiky ako predpoklad zatriktívnenia územia. Pôjde predovšetkým o vybudovanie Centra lesnej pedagogiky Remetské Hámre, Cyklotrasy Falušová a rekonštrukciu chaty Morské oko.

Predpokladané zdroje financovania:	RP, INTERREG V-A, obce, súkromné zdroje
------------------------------------	---

Celkové náklady:	1 435 tis. EUR
Regionálny príspevok (RP)	50 tis. EUR
Kľúčoví partneri (gestor)	Lesy SR, š. p., odštepny závod Sobrance, obec Remetské Hámre
Partneri:	MPRV SR, MŠVVaŠ SR
Termín:	začiatok realizácie 2017

Opatrenie D.4. Rekonštrukcia a obnova torzálnej architektúry – Tibavského strážneho hrádka v obci Podhorod' v spolupráci s neziskovou organizáciou. V okolí Tibavy sa nachádzajú dva hrady, vzdialené od seba iba 4 km. Obidva hrady sa v písomných prameňoch uvádzajú spoločne ako *castrum Tiba*. Cieľom aktivít je ich rekonštrukcia s využitím zapojenia nezamestnaných obyvateľov okolitých obcí v rámci programu Obnovme si svoj dom.

Predpokladané zdroje financovania:	Obnovme si svoj dom, RP, INTERREG V-A
Celkové náklady:	85 tis. EUR
Regionálny príspevok (RP)	15 tis. EUR
Kľúčoví partneri (gestor)	Obec Podhorod'
Partneri:	MK SR, MPRV SR
Termín:	predpokladaný začiatok 2017

Opatrenie D.5. Vybudovanie Liečebného, relaxačného a rekreačného centra v meste Sobrance s využitím tradície kúpeľníctva s cieľom vytvorenia liečebného pavilónu pre 140 kúpeľných hostí v prvej fáze a v druhej fáze navýšenie o ďalších 62 kúpeľných hostí. Okrem zlepšenia kvality života by prevádzkovanie areálu iniciovalo vznik 20 stálych pracovných miest pre kvalifikovanú pracovnú silu. Projekt si vyžaduje majetkovoprávne vysporiadanie pozemkov zo strany ŠPF. Ako predpoklad realizácie je potrebné pripraviť štúdiu realizovateľnosti.

Predpokladané zdroje financovania:	RP, SIH, ŠR
Celkové náklady:	20 mil. EUR
Regionálny príspevok (RP):	Štúdia realizovateľnosti - 30 tis. EUR/ Ostatná podpora 200 tis. EUR
Kľúčoví partneri (gestor):	mesto Sobrance
Partneri:	MPRV SR
Termín:	začiatok 2016

Opatrenie D.6. Zlepšenie občianskej vybavenosti okresu Sobrance ako predpokladu zlepšenia kvality života s dôrazom na zatraktívnenie pre mladých. Opatrenie je nasmerované do realizácie projektov na zvýšenie kvality života a podmienok pre prácu v okrese. Ide o rad projektov realizovaných s podporou z EŠIF.

Predpokladané zdroje financovania:	OP KŽP, obce
Celkové náklady:	13 030 tis. EUR
Regionálny príspevok (RP)	-
Kľúčoví partneri (gestor):	mesto Sobrance, obce
Partneri:	MŠVVaŠ SR, MK SR, MPRV SR, MŽP SR, MDVRR SR, MZ SR
Termín:	2017 – 2020

Podopatrenie D.6.1. Verejné osvetlenie mesta Sobrance – rekonštrukcia. Cieľom projektu je komplexná rekonštrukcia verejného osvetlenia v meste Sobrance s využitím najnovších technológií v oblasti osvetlenia miest.

Podopatrenie D.6.2. Rekonštrukcia a modernizácia rozvodov tepla existujúcej sústavy centrálného zásobovania teplom v meste Sobrance. Cieľom projektu je skvalitnenie vykurovania, zabezpečenie ekologického vykurovania za predpokladu úspor primárnych energetických zdrojov za predpokladu využívania produkcie palív vyrobených v sociálnych podnikoch.

V zásobníku projektov sú:

- rekonštrukcia Domu Kultúry,
- dostavba Domu služieb,
- rekonštrukcia areálu kúpaliska,
- rekonštrukcia futbalového štadióna,
- vybudovanie nafukovacej multifunkčnej haly pri ZŠ Komenského 6, Sobrance.

E. Systémové opatrenia na realizáciu Akčného plánu na úrovni Košického samosprávneho kraja

KSK vytvorí platformu na spoluprácu pri riešení kľúčových problémov hospodárskeho a sociálneho rozvoja kraja s nasledovnými cieľmi:

- posilnenie odborných kapacít v miestnej správe, v oblasti prípravy projektov a navrhovanie opatrení, v oblasti rozvoja kapacít územnej samosprávy pre dosiahnutie kľúčových cieľov hospodárskeho a sociálneho rozvoja,
- vytvorenie podmienok na realizáciu úloh vyplývajúcich z Akčného plánu, v oblasti stredného školstva v najmenej rozvinutých okresoch,
- prehodnotenie nastavenia zamerania stredného školstva, najmä so zameraním na potreby okresu Sobrance,
- vytvorenie podmienok pre uplatňovanie sociálneho aspektu vo verejnom obstarávaní pre zariadenia KSK tak, aby boli využité a podporené regionálne pestovateľské a výrobné kapacity, zvlášť z najmenej rozvinutých okresov,
- vytvorenie podmienok na zvyšovanie podielu rómskych žiakov a študentov pokračujúcich v procese vzdelávania na gymnáziách, stredných odborných školách a vysokých školách.

KSK iniciuje zaradenie jednotlivých prioritných projektov Akčného plánu do Regionálnej integrovanej územnej stratégie, prostredníctvom Rady partnerstva na úrovni VÚC.

F. Systémové opatrenia na realizáciu Akčného plánu na úrovni štátu

Pre úspešnú realizáciu Akčného plánu je potrebné prijať nasledujúce systémové opatrenia na úrovni štátnej správy, ktoré sú spoločné pre okresy zaradené podľa zákona č. 336/2015 Z. z. ÚPSVaR do zoznamu najmenej rozvinutých okresov:

- urýchliť exekučné konania na nehnuteľný majetok, ktorý má potenciál generovať zamestnanosť, ale chátraním stráca hodnotu a vytvára záťaž pre obce a mestá,

- zlepšiť asistenciu základným školám, ktorých žiaci dosahujú najhoršie výsledky v rámci monitorovania,
- zlepšiť informovanosť o výhodách remeselných odborov a možnostiach štúdia na odborných stredných školách,
- výrazne zvýšiť informovanosť a možnosti sociálne zodpovedného verejného obstarávania predovšetkým pre mestá a obce,
- zvýšiť úlohu programov ministerstva kultúry pri zachovávaní a kreatívnom využívaní tradičných remesiel.

G. Zdroje financovania

Z celkovej odhadovanej finančnej investície v rokoch 2016 – 2020 vo výške cca 69 miliónov EUR sa predpokladá krytie z verejných zdrojov vo výške 53,4 milióna EUR a 15,4 milióna EUR zo súkromných zdrojov, pričom celková výška regionálneho príspevku podľa § 8 zákona č. 336/2015 Z. z. bude 2 505 tis. EUR, z toho 500 tis. EUR v roku 2016, 500 tis. EUR v roku 2017, 500 tisíc EUR v roku 2018, 500 tis. EUR v roku 2019 a 505 tis. EUR v roku 2020.

Tabuľka 5: Poskytnutie regionálneho príspevku pre okres Sobrance (v tis. EUR)

Prioritné oblasti a opatrenia Akčného plánu	2016	2017	2018	2019-2020	2016-2020
A. Systémové opatrenia na úrovni okresu					
A.1 Rozvojová rada okresu Sobrance	0	0	0	0	0
A.2 Podpora založenia a budovania okresného projektového centra Sobrance	20	20	20	40	100
A.3 Zriadenie Informačno-poradenského centra	0	0	0	0	0
A.4 Podpora MAS na území okresu	0	0	0	0	0
Spolu prioritná oblasť A.	20	20	20	40	100
B. Rozvoj trhu práce založený na posilnení regionálnej a lokálnej ekonomiky, vrátane poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a nadväzujúcich odvetví					
B.1 Podpora projektov v pôdohospodárstve a nadväzujúcich odvetviach	150	130	140	250	670
B.2 Podpora rozšírenia existujúcich podnikateľských subjektov v priemysle a službách	50	40	30	45	165
B.3 Podpora subjektov sociálnej ekonomiky	110	100	205	300	715
Spolu prioritná oblasť B.	310	270	375	595	1550
C. Adaptácia a rozvoj pracovných síl prostredníctvom vzdelávania podľa požiadaviek trhu práce a regionálnej politiky okresu					

C.1 Realizácia Národných projektov ÚPSVaR	0	0	0	0	0
C.2 Integrované centrá inkluzívnej výchovy a vzdelávania	50	50	30	0	130
C.3 Vytvorenie Tréningového centra a Centra odborného vzdelávania pri SOŠ obchodu a služieb Sobrance	30	50	20	50	150
C.4 Vybudovanie Komunitného centra	20	30	20	20	90
C.5 Rozvíjať pilotný model procesu diagnostiky a rediagnostiky detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami	0	0	0	0	0
Spolu prioritná oblasť C.	100	130	70	70	370
D. Stabilizácia kvalifikovanej pracovnej sily a investícií v území zlepšením podmienok pre život a podnikanie rozvojom technickej a sociálnej infraštruktúry a zlepšením kvality služieb					
D.1 Zlepšiť dostupnosť služieb pre seniorov	20	10	10	60	100
D.2 Zvýšiť atraktivitu prostredia vybudovaním 2 športovo-relaxačných centier	20	20	10	40	90
D.3 Vybudovanie komplexného centra lesnej pedagogiky ako predpoklad zatraktívnenie územia	0	40	10	0	50
D.4 Rekonštrukcia a obnova torzálnej architektúry – Tibavského strážneho hradku v obci Podhorod'	0	10	5	0	15
D.5 Vybudovanie Liečebného a relaxačného centra v meste Sobrance s využitím tradície kúpeľníctva	30	0	0	200	230
D.6 Zlepšenie občianskej vybavenosti mesta Sobrance	0	0	0	0	0
Spolu prioritná oblasť D.	70	80	35	300	485

Tabuľka 6: Poskytnutie regionálneho príspevku pre okres Sobrance – súborne podľa opatrení. (v tis. EUR)

Prioritná oblasť	2016	2017	2018	2019-2020	2016-2020
A. Systémové opatrenia na úrovni okresu	20	20	20	40	100

B. Rozvoj trhu práce založený na posilnení regionálnej a lokálnej ekonomiky, vrátane poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a nadväzujúcich odvetví	310	270	375	595	1550
C. Adaptácia a rozvoj pracovných síl prostredníctvom vzdelávania podľa požiadaviek trhu práce a regionálnej politiky okresu	100	130	70	70	370
D. Stabilizácia kvalifikovanej pracovnej sily a investícií v území zlepšením podmienok pre život a podnikanie rozvojom technickej a sociálnej infraštruktúry a zlepšením kvality služieb	70	80	35	300	485
CELKOVO	500	500	500	1005	2505

Všetky sumy uvádzané pri jednotlivých opatreniach sú indikatívne a budú detailne špecifikované až v rámci procesu realizácie opatrení. Úspešnosť aktivít závisí od predloženia a schválenia príslušných projektových zámerov v súlade s podmienkami operačných programov a Programu rozvoja vidieka SR na roky 2014 – 2020, ako aj od rozsahu súkromných zdrojov, efektivity zapojenia verejných zdrojov a možností štátneho rozpočtu. Podmienkou podpory projektových zámerov, ktoré predpokladajú financovanie z európskych programov, je ich súlad s cieľmi a oprávnenými aktivitami operačných programov a Programu rozvoja vidieka SR na roky 2014 – 2020, ako aj s podmienkami podpory stanovenými v príslušných výzvach.

Prijímateľmi podpory RP sú subjekty podľa zákona č. 336/2015 Z. z.

V prípade, že opatrenie Akčného plánu bude financované z verejných zdrojov a bude smerovať subjektom vykonávajúcim hospodársku činnosť, bude posudzované a realizované podľa osobitných predpisov v oblasti štátnej pomoci a minimálnej pomoci.

V. Program monitorovania a hodnotenie dosiahnutého pokroku

Implementácia Akčného plánu je monitorovaná Radou pre rozvoj najmenej rozvinutého okresu Sobrance na základe odporúčaní a pravidelných polročných správ skupiny expertov a podkladov Rozvojovej rady okresu Sobrance. Rada pre rozvoj najmenej rozvinutého okresu Sobrance sa schádza podľa potreby, minimálne však raz za šesť mesiacov, aby vyhodnotila dosiahnutý pokrok, prijala potrebné odporúčania pre pokračovanie implementácie plánu a predložila návrhy a odporúčania ministrovi DVRR SR na zmenu príslušného uznesenia.

Základnými kritériami pre výber projektov v rámci pilotných štartovacích aktivít a pre výber indikatívnych aktivít pre realizáciu v rámci Akčného plánu sú:

- udržateľnosť aktivity po skončení doby priamej podpory,
- realizovateľnosť aktivity v danom čase, priestore a s danými kapacitami (finančnými, ľudskými, organizačnými),

- nevyhnutnosť aktivity v kontexte definovanej stratégie (je aktivita nevyhnutným predpokladom, prispieva rozhodujúcou mierou, prispieva, neprispieva),
- synergické efekty aktivity nad rámec jej priameho zamerania,
- miera efektu danej intervencie – očakávaná veľkosť kvalitatívnej a kvantitatívnej zmeny (napr. počet novovytvorených pracovných miest),
- miera zacielenia aktivity na riešenie primárnych problémov regiónu/súladi s prioritami stratégie,
- environmentálne prínosy aktivity (ako pridaná hodnota ekonomicky a sociálne zameraných aktivít),
- sociálne prínosy aktivity (ako pridaná hodnota environmentálne a ekonomicky zameraných aktivít),
- ekonomické prínosy aktivity (ako pridaná hodnota environmentálne a sociálne zameraných aktivít).

Po schválení Akčného plánu vládou SR prijme Rada pre rozvoj najmenej rozvinutého okresu Sobrance ukazovatele monitoringu a hodnotiace kritériá úspešnosti implementácie Akčného plánu na základe predloženého návrhu jej členov.

VI. Integrácia existujúcich programov

Vláda Slovenskej republiky svojím uznesením z 26. augusta 2015 č. 476 k návrhu zákona o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení zákona č. 561/2007 Z. z. o investičnej pomoci a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších prepisov a svojím uznesením z 10. februára 2016 č. 45 k návrhu Akčného plánu rozvoja okresu Kežmarok zároveň uložila príslušným ministrom rozsiahly súbor úloh zameraných na podporu najmenej rozvinutých okresov.

Ide konkrétne o tieto úlohy, plnenie ktorých bude mimoriadne významné aj pre okres Sobrance:

(z uznesenia č. 45/2016)

- poskytovať dotácie na obstaranie nájomných bytov pre mladých v rozsahu limitov výdavkov rozpočtu verejnej správy na príslušný rozpočtový rok (B.5),
- zapracovať do hodnotiacich kritérií, posudzovania žiadostí o poskytnutie dotácií na spracovanie územnoplánovacej dokumentácie obciam, bodové zvýhodnenie projektov najmenej rozvinutého okresu tak, aby bol na zabezpečenie vyrovňovania regionálnych rozdielov zohľadnený zámer podpory rozvoja najmenej rozvinutého okresu (B.6),
- vytvoriť podmienky na vypracovanie projektov svojpomocnej výstavby domov (B.8),
- vytvoriť pracovnú skupinu na vypracovanie návrhu legislatívneho riešenia upravujúceho problematiku hospodárskeho, sociálneho a územného rozvoja regiónov a obcí s cieľom zahrnúť do pôsobnosti okresných úradov ich participáciu na realizácii úloh z akčných plánov najmenej rozvinutých okresov (B.9),
- vytvoriť podmienky na vybudovanie centra poradenstva a služieb zamestnanosti (kompetenčné centrum) zahŕňajúce kariérne a profesijné poradenstvo, služby pre trh práce, inkubačné programy a subjekty sociálnej ekonomiky (B.10),
- poskytnúť metodickú pomoc samosprávam a iným subjektom pri zakladaní a prevádzke subjektov sociálnej ekonomiky (B.11),

- pri tvorbe kritérií a vyhodnocovaní žiadostí o prenájom poľnohospodárskej pôdy v správe Slovenského pozemkového fondu zo strany úspešných žiadateľov o nenávratný finančný príspevok podľa podopatrenia 6.1 „Pomoc na začatie podnikateľskej činnosti pre mladých poľnohospodárov“ prioritne zohľadňovať žiadateľov z najmenej rozvinutého okresu (B.12),
- vypracovať legislatívne návrhy a metodické usmernenia pre samosprávy na zabezpečenie realizácie spoločensky zodpovedného obstarávania tovarov a služieb od regionálnych producentov a poskytovateľov, vrátane implementácie prioritných programov a aktivít Akčných plánov rozvoja najmenej rozvinutých okresov (B.25),
- poskytnúť metodickú podporu na využívanie verejného obstarávania so sociálnym aspektom (B.26),
- zabezpečiť v súlade s § 4 ods. 3 zákona č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov prostredníctvom monitorovacích výborov operačných programov zohľadnenie potrieb najmenej rozvinutého okresu, najmä pri tvorbe a predkladaní návrhov hodnotiacich a výberových kritérií, ako aj pri schvaľovaní zámerov národných projektov: do návrhu hodnotiacich a výberových kritérií zapracovať bodové zvýhodnenie projektov z najmenej rozvinutého okresu; v prípade implementácie operačných programov prostredníctvom integrovaných územných investícií zabezpečiť začlenenie projektov z najmenej rozvinutého okresu do regionálnych investičných územných stratégií (C.1),
- prijať opatrenia na podporu realizácie aktivít akčných plánov rozvoja najmenej rozvinutých okresov prostredníctvom zdrojov z európskych štrukturálnych a investičných fondov (C.2),
- preskúmať ďalšie možnosti zvýhodnenia žiadateľov z najmenej rozvinutých okresov o poskytnutie prostriedkov pomoci z európskych štrukturálnych a investičných fondov v súlade s usmerneniami európskych štrukturálnych a investičných fondov (C.3),
- zmeniť podmienky realizácie projektov s podporou európskych štrukturálnych a investičných fondov a programu cezhraničnej spolupráce zaradených do Akčných plánov rozvoja najmenej rozvinutých okresov v príručkách pre prijímateľov pomoci tak, aby zohľadňovali dobrovoľne prijaté záväzky na uplatňovanie prvkov sociálneho verejného obstarávania, predovšetkým pokiaľ ide o projekty s verejným využitím (C.4),
- iniciovať národné projekty, resp. tzv. globálne granty v rámci jednotlivých operačných programov zahrňujúce najmenej rozvinuté okresy ako implementačné územie modelových riešení (C.5).

(z uznesenia č. 476/2015)

- v rámci EŠIF možnosť nastavenia osobitných výziev pre žiadateľov z NRO, alebo pridelovania bodov v rámci hodnotiacich a výberových kritérií podľa miery rozvinutosti regiónov v procese schvaľovania žiadostí o nenávratný finančný príspevok (C.1),
- v maximálnej možnej miere využívať možnosti zálohových platieb a predfinancovania v súlade so Systémom finančného riadenia štrukturálnych fondov, Kohézneho fondu a Európskeho námorného a rybárskeho fondu na programové obdobie 2014-2020 (C.2),
- zabezpečiť prípravu schémy na podporu nových a začínajúcich MSP v NRO prostredníctvom Operačného programu Výskum a inovácie formou nenávratnej finančnej pomoci s dôrazom na znevýhodnené sociálne skupiny (C.4),

- realizovať opatrenia na zvýšenie využívania finančných a nefinančných nástrojov SBA na podporu podnikania v NRO (C.5),
- realizovať opatrenia na podporu zapájania verejného sektora NRO do projektov medziregionálnej spolupráce (C.6),
- zabezpečiť, aby v NRO bola na obstaranie nájomných bytov možnosť poskytnúť dotáciu pri bytoch bežného štandardu až do výšky 50 % a pri bytoch nižšieho štandardu až do výšky 85 % z oprávnených nákladov (C.7),
- zabezpečiť vypracovanie kritéria, podľa ktorého žiadosti o poskytnutie dotácií na rozvoj bývania predložené mestami a obcami z NRO získajú pozitívne hodnotenie vo výške +100 bodov (C.8),
- zohľadňovať žiadosti o úvery zo ŠFRB z NRO tak, aby v prípade poskytnutia úveru bol mestám a obciam pri obstarávaní nájomných bytov poskytnutý úver s nulovou úrokovou sadzbou (C.9),
- podporiť vypracovanie projektových dokumentácií potrebných k výstavbe cyklistických komunikácií v NRO (C.15),
- podporovať v NRO zriaďovanie a prevádzku turistických autobusov (spojov) spájajúcich strediská cestovného ruchu, vydávanie turistických zľavových kariet, výstavbu a rekonštrukciu ciest a parkovísk smerujúcich do stredísk cestovného ruchu, propagáciu a prezentáciu atraktivít a aktivít cestovného ruchu realizovaných prostredníctvom samospráv a neziskových organizácií (C.16),
- zabezpečiť prípravu národného projektu Cesta na trh práce pozostávajúceho z aktivít: (1) Podpora vytvárania pracovných miest u verejných zamestnávateľov – pre nezamestnaných s dobou evidencie ako UoZ už od 3 mesiacov sa poskytne finančný príspevok vo výške 95 % ceny práce, maximálne 540,80 eura príspevok na úhradu časti nevyhnutných nákladov súvisiacich s výkonom práce, (2) Podpora vytvárania pracovných miest u zamestnávateľov – podpora 80 % ceny práce do maximálnej výšky 540,80 EUR počas 12 mesiacov, alebo – v prípade verejnoprospešných podnikov na dobu 18 mesiacov, (3) Zamestnám sa sám v poľnohospodárskej prvovýrobe – príspevok pre UoZ, ktorí začnú podnikat' ako SZČO, v maximálnej výške 5 600 EUR, (4) Poskytovanie príspevku na dochádzanie za prácou po dobu 12 mesiacov v závislosti od vzdialenosti od miesta bydliska, (5) Poskytovanie individualizovaných služieb pre UoZ posilnením personálnych kapacít odborných poradcov na úradoch práce (C.18),
- zabezpečiť vyhlásenie dopytového projektu na podporu regionálnej a lokálnej zamestnanosti – dotácie na časť mzdových nákladov a podpora, poradenstvo a vedenie pri zakladaní a prevádzkovaní subjektov sociálnej ekonomiky (C.19),
- zabezpečiť informačné a vzdelávacie aktivity (v oblasti životného prostredia) pre obce a ostatných partnerov územnej spolupráce za účelom rozvíjať regióny regiónov (C.24),
- zabezpečiť realizáciu projektov a aktivít v oblasti vodného hospodárstva v NRO (C.25),
- zabezpečiť realizáciu projektov v oblasti životného prostredia v NRO, a to najmä: odstraňovanie invazívnych druhov rastlín; podporu zelenej infraštruktúry v krajine; podporu zachovania biodiverzity a funkčnosti ekosystémov; manažmentu biotopov; starostlivosti o mestskú zeleň; pomocných prác pri odstraňovaní nelegálnych skládok odpadu; pomocných aktivít a činnostiach pri budovaní a údržbe náučných chodníkov, poskytovaní služieb v informačných centrách, pri budovaní geoparkov a projektov ekologického cestovného ruchu (vrátane cezhraničných projektov) (C.26),
- zabezpečiť uplatňovanie schémy štátnej pomoci pre zamestnávanie znevýhodnených a značne znevýhodnených osôb v oblasti pôdohospodárstva (C.27),

- umožniť prenájom poľnohospodárskej pôdy v správe SPF pre mladých, začínajúcich, poľnohospodárskych podnikateľov, v zmysle Koncepcie podpory pre malých, mladých a rodinných farmárov (C.28),
- poskytnúť súčinnosť obciam a ďalším subjektom územnej samosprávy pri odovzdávaní znalostí, skúseností a transfere špecifického know-how v oblasti pôdohospodárstva a rozvoja vidieka v NRO (C.29),
- vytvoriť podmienky na zapojenie UoZ, predovšetkým v NRO, do prác na čistení a základnej obnove hydromelioračných kanálov a priepustov v správe štátneho podniku Hydromeliorácie, ktoré nebudú súčasťou investičného projektu revitalizácie hydromelioračných sústav (C.30),
- vytvoriť podmienky na zapojenie UoZ, predovšetkým v NRO, do prác na úprave drobných vodných tokov a na výkone pomocných prác pri prebierkach a pri čistkách lesov v správe štátneho podniku Lesy SR (C.31),
- zabezpečiť podporu tvorby elokovaných pracovísk stredných odborných škôl v NRO, ktoré zvyšujú začlenenie detí zo sociálne znevýhodneného prostredia do ďalšieho výchovno-vzdelávacieho procesu a zvyšujú uplatniteľnosť absolventov na trhu práce (C.32),
- zabezpečiť podporu zapájania základných a stredných škôl do národných projektov z OP ĽZ, najmä so zreteľom na žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia v NRO (C.33),
- pripraviť zvýšenie paušálu na žiaka v systéme duálneho vzdelávania pre NRO (C.34),
- zohľadniť NRO pre pilotovanie národných projektov z OP ĽZ na podporu žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (C.35),
- zohľadniť odstraňovanie havarijných stavov na školách v NRO (C.37),
- zabezpečiť zvýšenie dotácie na žiaka pre využívanie rekreačných zariadení v NRO o 50 EUR (C.38),
- odporúča umiestňovať verejné investície do NRO (D.1).

Zoznam skratiek

CLLD	Community-Led Local Development
ČOV	čistička odpadových vôd
EŠIF	európske štrukturálne investičné fondy
EÚ	Európska únia
INTERREG	program medziregionálnej spolupráce
IROP	Integrovaný regionálny operačný program
KSK	Košický samosprávny kraj
MAS	Miestna akčná skupina
MDVRR SR	Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky
MF SR	Ministerstvo financií Slovenskej republiky
MH SR	Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky
MK SR	Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky
MPRV SR	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky
MPSVR SR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
MRK	marginalizované rómske komunity
MSP	malé a stredné podniky
MŠVVaŠ SR	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
MV SR	Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
MZ SR	Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky
MŽP SR	Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
NRO	najmenej rozvinutý okres
OP KŽP	Operačný program Kvalita životného prostredia
OP ĽZ	Operačný program Ľudské zdroje
OP VaI	Operačný program Výskum a inovácie
PRV	Program rozvoja vidieka
RP	regionálny príspevok
SARIO	Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu
SIEA	Slovenská inovačná energetická agentúra
SIH	Slovenský investičný holding
SOŠ	stredná odborná škola
SPF	Slovenský pozemkový fond
SR	Slovenská republika
ŠFRB	štátny fond rozvoja bývania
ŠR	štátny rozpočet
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
UoZ	uchádzač o zamestnanie
ÚPSVaR	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
ÚPSVR	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny
ÚSVRK	Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity
VSP	verejno-súkromné partnerstvo
VÚC	vyšší územný celok